

2700

6840

III. KOŁO TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ
□ □ □ W KRAKOWIE. □ □ □

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI W R. 1908.

KRAKÓW. — DRUKIEM ALEKSANDRA RIPPERA. -- 1909.

Sprawozdanie z działalności

za rok 1908.

„Kto otwiera szkoły, zamyka więzienia“, powiada Wiktor Hugo. Zadanie to jednak nie tak łatwe. Jak wszelka praca kulturalno-społeczna, tak i instytucje oświatowe zawsze napotykają na cały szereg przeszkód, z którymi walczyć muszą, a które osłabiają ich działalność. Jedną z główniejszych tam w rozwoju pracy oświatowej jest w pierwszym rzędzie brak odpowiednich środków materialnych z jednej, i niezrozumienia przez ogół społeczeństwa naszego znaczenia podobnych instytucji, jak III. K. T. S. L. — z drugiej strony. A przecież danie możliwości najszerszemu ogółowi korzystania bezpłatnie z odpowiednich książek, zaspokojenie z dniem każdym wzrastającej potrzeby samokształcenia się wśród ludu pracującego, powinno i musi spotkać się z poparciem tak moralnem, jak i materialnem społeczeństwa. Brak istnienia tego poparcia ze strony naszego społeczeństwa, jak najwyraźniej ilustruje się w roku sprawozdawczym: Tylko dla braku środków materialnych i pracowników Czytelnia podgórska chromać musiała przez pierwsze miesiące sprawozdawczego roku, tylko dla braku środków materialnych, uniemożliwiających wynajem lokalu, VII wypożyczalnia zamkniętą była od marca do grudnia, z racji braku chętnych do pracy prawie wszystkie wypożyczalnie nieczynne były podczas wakacji. Pomimo jednak szczupłych nad wyraz dochodów, pomimo tej ciągłej walki o środki, III. Koło nie tylko nie ograniczyło swej działalności w roku sprawozdawczym, lecz przeciwnie, otworzyło bezpłatną Czytelnię dla dzieci w Podgórzu, pierwszą w Galicyi, gdzie znalazło opiekę, jak to podaje szczegółowe sprawozdanie, 85 dzieci. Zresztą w roku sprawozdawczym, jak i lat ubiegłych, III. Koło rozwijało swą działalność wśród niezamożnej

uczającej się młodzieży w pierwszym, rzemieślników i robotników w drugim rzędzie.

W tem miejscu zaznaczyć należy, że III. Koło jest jedyną instytucją, która zupełnie bezpłatnie udziela książek dla niezamożnej ludności miejskiej. Zwracamy się przeto do ogółu naszych członków z gorącą prośbą o moralne i materyalne poparcie tak dla nowozałożonej Czytelni podgórskiej, jak i dla wypożyczalni naszych, aby dać możność zaspokojenia najelementarniejszych potrzeb umysłowych niezamożnej ludności.

Sprawozdanie szczegółowe.

Zarząd.

Do zarządu III. Koła w roku sprawozdawczym należeli:

Przewodniczący prof. Bujwid Odo, zastępca przew. dr. Eisenberg Filip, sekretarz Łopotł Stefan, zastępca sekr. Konarski Kazimierz. Skarbnik Epstein Maurycy, zastępca skarb. Mimeńska Anna. Członkowie: Bohdanowiczówna Alina, Bujwid-Rouppertowa Kazimiera, Czarnocki Michał, Heltman Stefan, Klinger Jan, Kuźniar Czesław, Lechnicki Felicyan, Radwan Stanisław, Rouppert Kazimierz.

Kupowaniem książek zajmowała się komisya składająca się z Radwana Stanisława i Heltmana Stefana.

Do komisyi skontrującej weszli: Bacia Kazimierz, Płuzański Wacław i Bobińska Anna.

Delegaci na Walne zebranie T. S. L.: Kolbe Wacław i Lipiński Teodozy.

Zarząd odbył ogółem 5 posiedzeń.

Wypożyczalnie.

Ogółem III. Koło utrzymuje ośm wypożyczalni, z których cztery funkcjonowały w Krakowie, a po jednej w Podgórzu, Krowodrzy, Dębnikach i Czarnej Wsi.

Działalność poszczególnych wypożyczalni podajemy w niżej zestawionej tabelce:

Wypożycz.	Adres i godziny wydawania książek	Zarządzający	Ile miesięcy funkcyon.	Stałych czytelników	Czytelników zgłosiło się	Zasób książek	Wydano tomów
I	Czarna Wieś niedziela od 11 ¹ / ₂ —2	Kuźniar	3	116	319	277	460
II	Ul. Lubicz 1. 28 środa od 4—5 ¹ / ₂ niedziela od 9 ¹ / ₂ —11 ¹ / ₂	Epstein	9	270	2.250	580	3.510
III	Podgórze, ul. Józefińska 1.6 środa od 7—9, sobota od 3—5, niedziela od 10—12	Klinger	12	345	7.655	1.000	12.100
IV	Dębники, Poczтова 26 wtorki od 7—9 niedziela od 2—4	Bohdanowiczówna	9	75	2.410	380	2.310
V	Krowodrza, dom gminy niedziela 3—5	Łopott	9	82	1.740	383	2.660
VI	Ul. Rajska 1. 14 niedziela od 9—12	Plużański	9	160	1.844	690	4.625
VII	Ul. Grodzka 1. 69 sobota od 3—5 niedziela od 3—5	Czarnocki	2	50	1.795	550	2.030
VIII	Ul. Lubicz 1. 28 niedziela od 8 ¹ / ₂ —10 środy od 3—6	Bujwid-Rouppertowa	12	123	2.922	400	4.210
		Razem . . .		1.220	20.931	4.260	31.905

Jak widzimy więc, załatwiono ogółem 20.931 czytelników i wydano 31.905 książek. Całokształt księgozbioru przedstawia się bardzo skromnie: 4.260 dzieł.

Prawie wszystkie wypożyczalnie, bo tylko z wyjątkiem III i VIII, były nie cały rok czynne, będąc przez letnie miesiące

zamknięte. VII nie funkcjonowała 10 miesięcy z powodu braku lokalu, I przez jesień z racyi epidemii w szkole.

Inwentarz Koła.

Książki 4.500 koron. Ruchomości w wypożyczalniach 200 kor. Ruchomości Czytelni Podgórskiej 150 kor.

Prócz tego Koło posiada długi: Dług w księgarni Gebethnera i Ski 2.000 kor., dług Zarządowi Głównemu 169 kor.

Wypożyczalnia VIII.

VIII wypożyczalnia dla dzieci istnieje od 15 listopada 1903 r. W stosunkach między zarządem wypożyczalni a czytelnikami zaprowadzono dość ważną zmianę, polegającą na skasowaniu poręczeń, podpisanych przez osoby starsze, a sparciu się na zaufaniu i odpowiedzialności osobistej. Że taki stosunek lepiej odpowiada pojęciom młodzieży szkół ludowych i wydziałowych, bardzo wrażliwej na okazywane jej zaufanie, dowodzi fakt, że początkowo liczba zalegających z książkami znacznie opadła, książki jeszcze rzadka ginęły; po pewnym czasie książki przestały ginać prawie zupełnie, zaległości zwracano bez trudu; praktyka wykazała tu, że daleko lepszą metodą dochodzenia zaległości od rozesyłania wezwań lub kursora, jest obejście mieszkań zalegających przez prowadzących wypożyczalnię osobiście.

18 marca 1908 r. urządzono pierwszą wspólną wyprawę z udziałem 13 osób, na odczyt krajoznawczy p. Al. Janowskiego z Warszawy. Na pierwszym wspólnym posiedzeniu 15 marca 1908 r. przy udziale 19 osób, odczytano wrażenia, po odczycie spisane (12 sprawozdań).

Urządzono 8 wspólnych wycieczek; po 5-tej odbyły się posiedzenia, na których dzielono się wrażeniami i odczytywano sprawozdania.

W marcu odbyły się dwie wycieczki: 22-go na Krzemionki, przy współudziale 22 uczestników, z wycieczki napisano 5 sprawozdań; 29-go do Witkowic, 40 osób, 5 sprawozdań.

W kwietniu odbyły się 3 wycieczki: na Bielany, na kopiec Krakusa i na Panieńskie Skały; z ostatniej było 1 sprawozdanie.

W maju urządziliśmy 2 wycieczki: 3-go do Mogiły i na

kopiec Wandy z 17 uczestnikami (2 sprawozdania) i na Skale Kmity. Wszystkie te wycieczki odbyły się pieszo, raz tylko jechaliśmy koleją podczas ostatniej wycieczki (Skala Kmity) w pierwszą stronę do Mydlnik. Każdej wycieczce towarzyszyły osoby, które przy sposobności udzielały uczestnikom wyjaśnień czy to historycznych, czy też przyrodniczych (botanika i geologia).

Wreszcie ostatnia wycieczka odbyła się końmi wozem 28 czerwca do Czaławia pod Dobczycami, z 12 uczestnikami, 5 sprawozdań.

Na tygodniowych posiedzeniach urządzano też pogadanki. 3 posiedzenia wypełnił jeden z młodych czytelników W. N. pogadanką „O budowie ciała ludzkiego”; Czesław Kuźniar mówił „O skamielinach” (3 posiedzenia), na jednym pos. „Światło i barwy”; K. Bujwidowa miała 2 pogadanki „Hygiena i bakterye” z pokazami, Zofia Bujwidówna 1 raz „O ptakach”, wreszcie Kazimierz Rouppert miał 3 pogadanki „Z botaniki i biologii”, z pokazami. Z pogadań pisano sprawozdania nie tak chętnie jak z wycieczek; z naukowej były tylko raz 2 sprawozdania (zainteresowały uczestników niezmiernie odruchy pogrążonego w śnie zimowym jeża, znalezione w ogrodzie botanicznym), drugi raz napisali sprawozdanie z posiedzenia dwaj uczestnicy wycieczki, na której się pospierali, za co ich koledzy na posiedzeniu skrytykowali.

Z pośród uczestników wycieczek i posiedzeń zebrało się kilku, którzy stale pomagali przy wydawaniu książek w wypożyczalni, oraz z wielką ochotą brali udział w chodzeniu po mieszkaniach kolegów przy ściąganiu zaległych książek.

Na wycieczkach i posiedzeniach stale przeważali chłopcy, dziewcząt było bardzo mało; sprawozdania pisały dziewczęta bardzo chętnie.

Sprawozdanie

z czynności bezpłatnej Czytelni dla dzieci III Koła T. S. L.
w Podgórzu.

Czytelnia otwartą była od stycznia do maja, a po wakacjach od dnia 16 listopada 1908.

Dzieci przyjęto: do maja 40 od 8—12 lat, a potem w listo-

padzie 80, w grudniu 5, ogółem do dnia 1 stycznia było 85; z tego: chłopców 40, dziewcząt 45, w tem dzieci żydowskich 27, (2 chłopców i 25 dziewcząt), dzieci chrześcijańskich 58.

Działalność czytelní podgórskiej może być podzielona na 2 okresy od stycznia do maja i od listopada do końca roku.

W pierwszych chwilach swojej egzystencji, jak już wyżej zaznaczono, robota szła dość kulawo, a to z racji braku środków materyalnych i stosownych kierowników. Już w czasie pierwszego okresu swojej egzystencji, czytelnia urządała pogadanki naukowe z historii, przyrody, literatury i t. d., w dnie ciepłe wycieczki z dziećmi za miasto, gry towarzyskie, zabawy, śpiewy i t. p., ale dopiero zaczynając od jesieni roku sprawozdawczego robota zaczęła iść sprężysiej.

Dzieci podzielono na dwa oddziały, wedle wieku i zdolności, oddział młodszych od 6 do 11, oddział starszych od 11 do 13 lat. Oddział starszy liczy dzieci 22, z tego chłopców 15 i dziewczynek 7, oddział młodszy dzieci 40, (10 chłopców i 30 dziewczynek, młodszy oddział osobno podzielono na 2 grupy).

Każdy oddział przychodzi 3 razy tygodniowo do Czytelní od godz. 3-ej do 7-mej popołudniu, oddział młodszy w poniedziałki, środy i piątki, oddział starszy w wtorki, czwartki i soboty. Ponadto każdy oddział przychodzi co drugą niedzielę od 3 do 5 na zabawy. Prócz tego dzieci mniej uzdolnione korzystają z tak zwanej pomocy szkolnej (30 do 40 dzieci dziennie).

Dzieci zostają zawsze pod dozorem dyżurujących, którzy stale w te same dnie przychodzą. Praca podzielona w ten sposób, że jedna z osób dyżurujących ma od 3 do 7 nadzór ogólny, inne zajmują się pomocą szkolną, pogadankami i kierowaniem zabaw.

Program zajęć i zabaw mniej więcej taki:

O 3 do 4 i pół przygotowują się dzieci do szkoły i piszą zadania w jednym pokoju, równocześnie w drugim pokoju bawią się lub czytają te dzieci, które już lekcye odrobiły. O 5-tej dostają podwieczorek, składający się z szklanki herbaty i bułki, za co każde płaci 2 halerze. Najbiedniejsze dzieci od tej opłaty są uwolnione (uwolnionych 15 dzieci). Po podwieczorku bywa zwykle pogadanka lub opowiadanie, potem gry towarzyskie, zabawy w połączeniu ze śpiewem i gimnastyką i szycie dla lalek dla młodszych, gry w szachy, warcaby, fortecę i wyroby z tektury dla starszych dzieci.

Pogadank na ogół było 27, dla starszych:

„O ziemi, o opadach atmosferycznych, o ogniu, o początkach lepienia garnków, o starym Krakowie (z obrazami świetlnymi), o Dwunogim wedle Ewalda (2 pogadanki), o wynalazku pisma i 3 pogadanki o Janku Płanetniku. Podanie o Odysseuszu, podanie o Apollinie i Hefaistosie z wytłomaczeniem wschodu i zachodu słońca i wytłomaczeniem wybuchów wulkanicznych.

Dla młodszych pogadanki o lnianej koszuli i perkalowej sukience, (o lnie i bawelnie), o wyrobie papieru, 2 pogadanki o ciele ludzkim w najogólniejszym zarysie, o mydle i gąbce, o czystości (z zakresu higieny), o pająku, o myszach, o gniazdach ptasich, o psie i kocie, o śniegu, o cyganach, podanie o szewczyku Skibie i o wawelskim smoku i o naszych praojcach“.

Dnia 6 grudnia urządzono uroczysty obchód św. Mikołaja, w którym wzięło udział 68 dzieci. W program tego obchodu wchodziły tańce, pogadanka pani Radlińskiej z obrazami świetlnymi i suty podwieczorek, składający się z owoców i łakoci. Ponadto każde dziecko dostało chustkę do nosa i ołówek. Dzieci odmianę tę przyjęły z wielką radością.

Czytelnia zajmuje się 24 współpracownikami, 19 pań i 5 panów, z tych wyłącznie pomocą szkolną 7 osób, wyłącznie pogadankami 1 osoba, wyrobami drzewnymi 1 osoba, robótkami froebowskiemi 1, inne zajmują się równocześnie urządzaniem zabaw i prowadzeniem pogadank.

* * *

Sprawozdanie za rok 1908 wykazuje zmniejszenie się ruchu w wypożyczalniach w porównaniu z latami ubiegłymi. Fakt ten tłumaczy się całym szeregiem przyczyn, z których najważniejszym czynnikiem jest brak zainteresowania się działalnością III. Koła wśród szerszych warstw społeczeństwa i, jak to już wyżej zaznaczono, brak odpowiednich środków materyalnych.

Brak lokali, pracowników przez lato, zmienianie zarządzających, wpłynęło również na zmniejszenie się ruchu w wypożyczalniach.

Zamykając rok sprawozdawczy, ufamy że działalność III. Koła potrafi zwrócić uwagę mieszkańców Krakowa na naszą instytucję, i że w roku przyszłym uzyskamy pożądane poparcie dla tak potrzebnej instytucji, jaką jest III. Koło T. S. L.

Odo Bujwid, prezes.

Stefan Łopott, sekretarz.

Sprawozdanie kasowe.

A. Kasa główna III Koła:

Dochód.

1) Wkładki członków za 1908 r.	110 K — h.
2) Subwencya Rady m. w Krakowie	1400 " — "
3) Subwencya Rady gminnej Czarnej Wsi	20 " — "
4) Pożyczka prof. Bujwida	250 " — "
5) Wycieczka do Wieliczki	100 " — "
6) Pozostałość z 1907 r.	293 " 63 "
7) Dar prof. Bujwida	900 " — "
	3079 K 63 h.

Rozchód.

1) Kupno książek	829 K 25 h.
2) Oprawa książek	154 " 40 "
3) Wynajem lokali	377 " — "
4) Obsługa wypożyczalni	68 " — "
5) Kursorom	20 " 20 "
6) Wydatki Zarządu	57 " — "
7) Druk sprawozdania	50 " — "
8) Zarządowi głównemu	54 " 75 "
9) Amortyzacja długu	900 " — "
10) Zwrot pożyczki prof. Bujwidowi	250 " — "
11) Czytelnia Podgórskiej	50 " — "
	2800 K 70 h.
Saldo na 1909 r.	278 " 93 "
	3079 K 63 h.

B. Dochód poszczególnych wypożyczalni:

1) Z puszek	146 K 96 h.
-----------------------	-------------

B. Wydatki wypożyczalni:

1) Papier, opał, oświetlenie	130 K 97 h.
--	-------------

C. Czytelnia podgórska:

1) Dochody czytelnia 809 K 06 h.

C. Czytelnia podgórska:

1) Wydatki 808 K 98 h.

Ogólny obrót:

Dochody: 4.035 K 65 h. Rozchody: 3.740 K 65 h.

Komisya kontrolująca:

*Wacław Płużański,**Kazimierz Bacia,**Anna Bobińska.*

Skarbnik:

*Maurycy Epstein.***Spis członków III. Koła T. S. L.**

Bacia Kazimierz
 Baschkopf. wł. kantoru wym.
 Bujwidowa Kazimiera
 Bujwidówna Zofia
 Bujwid Odo, prof. Uniw.
 Epstein Maurycy
 Eisenberg Feliks, dr.
 Gertler J., dr. adwokat
 Gertler Norbert, dr.
 Gertlerowa
 Godlewski Emil, dr. prof. Uniw.
 Heltman Stefan
 Klinger Jan
 Kolbe Wacław
 Konarski Kazimierz
 Kolischer Karol, urz. Banku hip.
 Kulikowska Marcelina
 Lipiński Teodozy
 Łopott Stefan
 Machelesówna
 Marek Zygmunt, dr. adwokat
 Matejko Władysław, dr.
 Nachtlicht Julian, kupiec

Nitsch Kazimierz, dr. prof.
 Niżyńska Antonina
 Orzęcka Faustyna
 Peiper J., dr. adwokat
 Płużański Wacław
 Pol Gustaw, insp. ogrodu bot.
 Praussowa
 Proń, właśc. apteki
 Radwan Stanisław
 Rapoportowa
 Rauscher
 Reymanowa Marya
 Ritterschild
 Rostański Józef, dr. prof. Uniw.
 Rotterówna
 Rouppert Kazimierz
 Sare S., dr.
 Schlank Józef, dr.
 Spalecki Adam
 Spis, ks. kanonik, dr. prof.
 Stopczański, dr. prof. Uniw.
 Syrop, dr.
 Szarski Władysław, kupiec

Szatkowski, dyr. Tow. Miej. Kr.
 Szybalski M.
 Tilles S., dr.
 Vimpeller, dyr. sem. żeńsk.
 Wackowski Piotr
 Witkowska Helena

Witkowski August, dr. prof. Un.
 Wrzosek Adam, dr. doc. Un.
 Wrzowska
 Zdziechowski, prof. Uniw.
 Zopoth Franc., wł. drogueryi.

WALNE ZEBRANIE

CZŁONKÓW III. KOŁA TOWA- RZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

ODBĘDZIE SIĘ

W PIĄTEK DNIA 4 CZERWCA 1909 R. W LOKALU „SPÓJNI“
 PRZY ULICY KARMEŁICKIEJ L. 7, O GODZ. 6 WIECZOREM.

PORZĄDEK DZIENNY:

1. Zagajenie przewodniczącego.
2. Odczytanie protokołu z ostatniego Zebrania.
3. Udzielenie absolutorium ustępującemu Wydziałowi.
4. Wybór nowego Zarządu, Komisji kontrolującej i Delegatów na Walne Zebranie Towarzystwa.
5. Wnioski i interpelacje.

W RAZIE BRAKU KOMPLETU DRUGIE ZEBRANIE ODBĘ-
 DZIE SIĘ O GODZINIE 6½ WIECZOREM TEGOŻ DNIA,
 BEZ WZGLĘDU NA KOMPLET.

